

ประเด็น ยุทธวิธีทางทหารฉบับที่ T33	27 ก.ค. 68	วิทยาลัยการทัพบก
ประเด็น อุดมการณ์ทางทหาร	“Apocalypse Now: ” Do or Die ?	
ประเด็นสำคัญ	- ภาพรวมของเนื้อเรื่อง Apocalypse Now - ความล้มเหลวในการกิจของผู้กองวิลลาร์ด - ความหมายของ “Apocalypse” ที่อาจเกิดขึ้นในภาวะสงคราม - แง่คิดที่ได้รับจากภาพยนตร์ Apocalypse Now	

ภาพรวมของเนื้อเรื่อง Apocalypse Now

Apocalypse Now ภาพยนตร์สงครามที่ออกฉายในปี พ.ศ. 2522 กำกับโดย ฟรานซิส ฟอร์ด คอปโปลา (ผู้กำกับภาพยนตร์ God father) ซึ่งพาผู้ชมลงไปใน “สนามรบในจิตใจ” ผ่านเรื่องราวของนายทหารหน่วยรบพิเศษสหรัฐฯ เป็น ที่ได้รับมอบหมายภารกิจลับสุดยอด ภารกิจที่อาจเรียกได้ว่าเป็นคำสั่งลับ ในการสังหารคนของกองทัพตัวเอง

เรื่องเริ่มจาก Captain Benjamin Willard แห่ง U.S. Army Special Forces ที่ได้รับคำสั่งจากกองบัญชาการทหารสูงสุดในเวียดนาม (MACV – Military Assistance Command, Vietnam) ให้เดินทางขึ้นไปตามแม่น้ำเข้าสู่พื้นที่ที่ต้องห้ามในกัมพูชา เพื่อ “terminate with extreme prejudice” สังหารเป้าหมาย โดยไม่มีการอธิบาย ไม่ต้องชี้แจง และไม่ต้องเปิดเผยให้ใครรู้

เป้าหมายคือ Colonel Walter E. Kurtz ผู้เคยเป็นนายทหารต้นแบบของกองทัพ เคิร์ตซ์จบจาก West Point ได้รับการยกย่องจากเพื่อนร่วมรุ่น และเป็นหัวหน้ากะที่ที่เคยรับภารกิจลับในลาวและเวียดนามเหนือ ภายใต้ร่มของ U.S. Special Operations Command (USSOCOM) แต่วันหนึ่งเขาหายไปจากสายการบังคับบัญชา แล้วไปตั้ง “อาณาจักร” ของตัวเองในป่ามีทหารติดตาม มีชาวพื้นเมืองสักการะและสั่งการด้วยตัวเองแบบไม่ขึ้นตรงต่อใคร

ฝ่ายกองทัพมองว่าเขาคือภัยต่อโครงสร้างคำสั่ง (Chain of Command) เพราะเขาไม่ได้แค่หลุดจากระบบ แต่ยังมีแนวโน้มจะสร้างระบบใหม่ขึ้นมาแทนที่ จึงต้อง “เก็บ” ให้เรียบร้อยและเจ็บที่สุดเท่าที่จะทำได้

ภารกิจของวิลลาร์ดคือการเดินทางผ่านแนวลำน้ำที่เต็มไปด้วยข้าศึก กองกำลังไม่ทราบฝ่าย (Unidentified Irregulars), กบฏ, หมอกควัน และสิ่งที่น่ากลัวกว่าคือ “ความพล่ามั่ว” ว่าเมื่อไปถึงเขาจะเจอกับอะไร ระหว่างทาง เขาเจอกับหลายสถานการณ์ที่ทำให้เริ่มสงสัยว่า ใครกันแน่คือศัตรู บางหน่วยรบของอเมริกันเองก็ทำงานแบบไม่มีใครควบคุม บางคนมองสงครามเหมือนสนามเล่น บางคนลืมนไปแล้วว่ารบไปเพื่ออะไร สิ่งเหล่านี้ทำให้ภาพของ ผู้การเคิร์ตซ์ ที่ถูกวาดไว้ใน

ในแฟ้มข่าวกรองว่าเป็น “ทหารคลั่ง” เริ่มสั่นคลอนในความรู้สึกของเขา

ในเชิงโครงสร้าง ภาพยนตร์เล่าเรื่องแบบ “mission profile” โดยมีเส้นทางของเรือลาดตระเวน (PBR – Patrol Boat, Riverine) เป็นแกนหลัก การเดินทางคือการแทรกซึมแบบ low-visibility infiltration ไม่มีการสนับสนุนจากทางอากาศ (TAC Air: Tactical Air Support), ไม่มีการสนับสนุน (supply line) ไม่มีการส่งกำลังบำรุง (logistics support) และที่สำคัญคือไม่มีคำตอบชัดเจนว่า สิ่งที่เขาทำไปนั้น “ถูกต้อง” หรือไม่ เพราะเป้าหมายคือทหารเหมือนกัน แถมยังเคยเป็นบุคคลที่ทั้งกองทัพเคยภาคภูมิใจ

เมื่อผู้กองวิลลาร์ดไปถึงฐานของผู้การเคิร์ดซ์ เขาไม่ได้พบกับคนสติวิปลาสอย่างที่หลายคนเตือนไว้ แต่กลับพบกับชายที่มีเหตุผล มีมโนสำนึกและเข้าใจวิถีของสงครามอย่างลึกซึ้งในแบบที่คนธรรมดาฟังแล้วอาจสั่นกลัว เคิร์ดซ์พูดถึงความโหดร้ายไม่ใช่เพื่อยกย่องมัน แต่เพื่อบอกว่าทหารที่ไม่เข้าใจความโหดร้ายของสงครามก็ไม่เข้าใจว่าตัวเองกำลังทำอะไรอยู่เลย

ตัวหนังจึงกลายเป็นการตั้งคำถามมากกว่าการให้คำตอบ ว่าทหารควรรับคำสั่งและทำตามให้จบ หรือควรตั้งคำถามกับคำสั่งนั้นเมื่อมันเริ่มขัดกับมโนสำนึกที่อยู่ในใจ

Apocalypse Now วางโครงเรื่องบนพื้นฐานของปฏิบัติการพิเศษ (Special Operations Mission) แต่เล่าเรื่องในเชิงจิตวิทยาการรบ (Combat Psychology) อย่างเต็มที่ มันคือการลอบสังหารที่เต็มไปด้วยความเคารพ ความไม่แน่ใจ และความเป็นพี่น้อง ซึ่งกองทัพไม่อยากให้พูดถึง และเมื่อภารกิจจบลง คนที่กลับมาอาจไม่ได้กลับมาเป็นคนเดิม เพราะเขาไม่ได้ฆ่าศัตรู แต่เขากำลังจะสังหารจิตใต้สำนึกของตัวเองไม่ให้กลายเป็นเหมือนเป้าหมายนั้น

ความลี้เล็ดต่อการกิจของผู้กองวิลลาร์ด

ในสนามรบ ความลี้เล็ดคือจุดอ่อน มันอาจทำให้คุณยิ่งซึกว่าศัตรูเสียวินาทีหรือสั่งการผิดไปหนึ่งจังหวะ แต่สำหรับผู้กองวิลลาร์ด ความลี้เล็ดที่เขาพบไม่ใช่เพราะกลัวตาย ไม่ใช่เพราะเขาไม่พร้อมลงมือ แต่เพราะคนที่เขาต้องสังหารคนที่อาจเคยเป็นเขาในอีกโลกหนึ่ง

เมื่อเรือของเขาเคลื่อนลึกเข้าไปในเขตป่า ผู้กองวิลลาร์ด ก็เริ่มอ่านแฟ้มข่าวกรองของเป้าหมายไปพร้อมกัน มันไม่ใช่แค่ชื่อ วันเกิด หรือข้อมูลทางเทคนิคเหมือนการ “brief” ทั่วไป แต่มันคือบันทึกชีวิตของคนที่เคยเป็นทหารแบบที่ระบบกองทัพภูมิใจ

Colonel Walter E. Kurtz เป็นนักเรียนทหารที่สอบติด West Point ด้วยคะแนนสูงสุดของรัฐ จบการศึกษาด้วยเกียรตินิยมอันดับต้นของรุ่น มีประวัติการประจำการที่เยี่ยมยอด ตั้งแต่สงครามเกาหลีไปจนถึงการทำหน้าที่ในหน่วยข่าวกรองพิเศษ เขาเคยถูกส่งไปเรียนที่ โรงเรียนเสนาธิการทหารบก (CGSC) และสำเร็จการศึกษาปริญญาโทด้านวรรณคดีจาก Harvard ในช่วงที่หยุดรบชั่วคราว เขาไม่ได้แค่เป็นนักรบ แต่เป็นนักคิด เป็นนักวิเคราะห์ และในหลาย ๆ ครั้ง เป็นคนที่เข้าใจ “มนุษย์” ดีกว่าฝ่ายเสนาธิการในห้องแอร์ทั้งหมดรวมกัน แต่นั่นแหละ... คือปัญหา

เมื่อผู้การเคิร์ดซ์กลับมาจากหลักสูตร เขาเริ่มตั้งคำถามกับรูปแบบการรบของสหรัฐฯ ในเวียดนาม เขาวิจารณ์แนวคิด search and destroy ที่วัดผลจากจำนวนศพ มากกว่าความเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ เขาเขียนรายงานเสนอต่อ

กองทัพว่า “สงครามครั้งนี้เราไม่ได้ต่อสู้กับกองทัพ แต่เราต่อสู้กับแนวคิด และถ้าแนวคิดของเราดีขึ้นเกินกว่า เราจะชนะในระยะยาว” รายงานนั้นไม่เคยถูกนำออกแถลงที่ กองบัญชาการกองทัพแห่งอนาคต (Future Army Command)

ไม่นาน ผู้การเคิร์ดซ์ขอลงพื้นที่จริง เขาใช้สิทธิ์ของผู้บังคับหน่วยรบพิเศษ เข้าสู่ประเทศลาวและกัมพูชาในการกิจที่ขึ้นตรงต่อคณะเสนาธิการทหารร่วม JCS (Joint Chiefs of Staff) โดยไม่ผ่านเส้นทางปกติ เขาตั้งฐานปฏิบัติการหน้า FOB (Forward Operating Base) ขนาดเล็กในพื้นที่ป่า รวบรวมกำลังผสมระหว่างทหารพื้นเมือง อดีตทหารรับจ้าง และชาวบ้าน โดยใช้ความกลัว, ความเคารพ, และความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในบางภารกิจ เขาสั่งทำลายจุดนัดพบในหมู่บ้าน เพราะรู้ว่าเวียดนามใช้จุดนั้นเป็นช่องทางแทรกซึมการข่าวกรอง ในอีกกรณีหนึ่ง เขาสั่งประหารนักรบของตนที่ทรยศต่อหมู่บ้าน โดยไม่ใช้อาวุธ แต่ใช้มีดในพิธีกรรม ตามแบบชนเผ่าท้องถิ่น

รายงานของ CIA ถึงขั้นระบุว่า “เขาได้กลายเป็นสิ่งที่อยู่ระหว่างขุนศึก (warlord) นักบวช (prophet) และผู้นำการรบ (field commander) ซึ่งเราควบคุมไม่ได้อีกต่อไป”

ผู้กองวิลลาร์ดอ่านข้อความเหล่านั้น ในขณะที่เรือยังแล่นไปเรื่อย ๆ ในหัวเขาเต็มไปด้วยคำถาม เขาเคยเห็นผู้บังคับบัญชาที่ไร้หัวใจ เคยพบเจ้าหน้าที่ข่าวกรองที่เอาชีวิตทหารไปแลกกับข้อมูลผิด ๆ แต่ชายคนนี้ก็กลับเป็นคนที่ “คิด” และ “เลือก” ที่จะรบอย่างไรโดยรับผลทั้งหมดไว้กับตัว เขาเริ่มลังเลว่า การไปฆ่าผู้การเคิร์ดซ์ไม่ใช่แค่ฆ่าคนคลั่งศึก แต่มันอาจเป็นการกำจัด “ความเป็นไปได้ของทหารที่กล้าคิด” ออกจากระบบ

เขาเขียนในสมุดพกว่า “เขาอาจเป็นคนที่ฉันเคยอยากเป็น ถ้าฉันไม่กลัวจะหลุดจากกรอบนโยบาย” นั่นทำให้ภารกิจครั้งนี้หนักกว่าครั้งไหนเพราะไม่มีใครเตรียมให้เขาสังหาร “เงาของตัวเอง”

ความหมายของ “Apocalypse” ที่อาจเกิดขึ้นในภาวะสงคราม

หลายคนเข้าใจคำว่า Apocalypse ว่าเป็น “วันสิ้นโลก” ภาพเปลวไฟ น้ำท่วม โลกแตก หรือสงครามนิวเคลียร์ แต่ในภาพยนตร์เรื่องนี้ คำว่า Apocalypse ไม่ได้หมายถึงการล่มสลายของโลกภายนอก หากแต่เป็นการล่มสลายของ “ศูนย์กลางภายในจิตใจ” ของคนที่รบอยู่ในสนามจริง มันคือการเปิดเผย revelation อย่างโหดร้ายว่าทุกอย่างที่เรายึดถือไว้ว่าเป็นหลัก เช่น วินัยทหาร (military discipline), ความชอบธรรมของภารกิจ (just cause), หรือแม้แต่เส้นแบ่งระหว่างมิตรกับศัตรู อาจไม่มีอยู่จริง

เมื่อผู้กองวิลลาร์ดเจาะลึกเข้าไปในชีวิตของผู้การเคิร์ดซ์ และล่องเรือลึกเข้าไปในพื้นที่ที่ไม่มีในแผนที่ เขาไม่ได้เดินทางไปหาคนบ้า แต่เขากำลังเดินเข้าไปใน “ช่องว่างระหว่างอุดมการณ์กับความเป็นจริง” ของสงครามที่รัฐชาติไม่ยอมให้ใครเห็น

อาณาเขตที่ผู้การเคิร์ดสร้างขึ้นในกัมพูชาไม่ใช่ฐานปฏิบัติการหน้า (forward operating base) แบบมาตรฐาน ไม่ใช่ที่ตั้งทางทหาร (military installation) ตามแบบ แต่คือพื้นที่ที่กลืนทั้งศีลธรรม ยุทธวิธี และวัฒนธรรม เข้าด้วยกัน มีคนกราบเขาเหมือนนักบุญ แต่เขายังคงออกคำสั่งฆ่าเหมือนผู้บัญชาการสงคราม

ภาพของ Apocalypse แบบนี้ ทำให้เราหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะย้อนมองผู้บัญชาการตัวจริงในประวัติศาสตร์ อย่าง General William Westmoreland ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของสหรัฐฯ ในเวียดนาม (1964–1968) ผู้ผลักดันนโยบาย “วัดผลสงครามด้วยจำนวนศพ” (body count doctrine) เขาเชื่อว่า ถ้าฆ่าศัตรูได้มากพอ ข้าศึกจะยอมแพ้โดยอัตโนมัติ แต่ตัวเลขนั้น ไม่ได้บั่นทอนความตั้งใจที่จะรบของเวียดนามและทหารเวียดนาม ไม่ได้อุดมการณ์ของข้าศึก และไม่ได้วัด “การควบคุมพื้นที่” (area denial) หรือ

“การรักษาความมั่นคงแบบยั่งยืน” (sustained security operations) แม้แต่น้อย มันกลายเป็นกลยุทธ์ที่พาทหารเข้าสู่ภาวะ “ชัยชนะในทางตัวเลข แต่พ่ายแพ้ในความจริง” Westmoreland เคยพูดในปี 1966 ว่า: “The Oriental doesn’t put the same high price on life as does a Westerner.” ซึ่งประโยคนี้สะท้อนถึงวิถีคิดแบบ dehumanization หรือ “การลดค่าความเป็นมนุษย์” ของศัตรู แนวคิดแบบเดียวกับที่ทำให้การทิ้งนาปาล์มในหมู่บ้านกลายเป็นเรื่องปกติในสมรภูมิการรบ

ในอีกมุมหนึ่ง หากเรามอง General George S. Patton นายพลสายบู๊แห่งสงครามโลกครั้งที่ 2 เราจะพบกับคนที่เชื่อมั่นใน “สงครามเพื่อเกียรติยศ” อย่างเข้มข้น เขามองว่าทหารควรหลงใหลในการสู้รบ การดำเนินกลยุทธ์ และมีวินัยเข้มงวด แต่ในขณะเดียวกัน เขาก็เคยตบหน้าทหารที่มีอาการ Combat Fatigue (โรคเครียดหลังการรบ) โดยหาว่าเป็นคนขี้ขลาด Patton เคยพูดว่า: “War is the most magnificent competition in which a human being can indulge.” ซึ่งฟังดูเข้มแข็ง แต่ถ้าใครที่อยู่ในสนามรบจริงจะรู้ว่ามันคือ “การแข่งขันเพื่อการฆ่าสังหารตามอำเภอใจ”

ในภาพยนตร์ Apocalypse Now ผู้การเคิร์ดซ้อยู่กึ่งกลางระหว่างสองแนวคิดนี้ เขาเคยเป็น “ทหารแบบ Westmoreland” ที่เชื่อในคำสั่ง เชื่อในโครงสร้าง และเคยเป็น “ผู้นำแบบ Patton” ที่เห็นสงครามเป็นเวทีของผู้รับใช้ชาติ แต่เมื่อเขาเดินลึกลงไปในป่า เขากลับเห็นว่า ทุกอย่างที่เขาเชื่อมาอาจเป็นแค่ความบังตา

เขาเขียนบทกวี เขาอ้างบทกวีทศิตา (Bhagavad Gita) เขาพูดถึงความโหดร้ายเหมือนพูดถึงเพื่อนเก่า และท้ายที่สุดเขายอมรับว่าตัวเองไม่ได้ต้องการชนะสงครามนี้แล้ว เขาแค่อยากให้ใครสักคน “เข้าใจสิ่งที่เขาเห็น” ก่อนที่เขาจะตาย และเมื่อผู้กองวิลลาร์ดเดินเข้าไปในอาณาเขตของเคิร์ด เขาไม่ได้เข้าไปในถ้ำของคนสติวิปลาส เขาเข้าไปในก้นบึ้งหัวใจของสงคราม

Apocalypse จึงไม่ใช่ความพ่ายแพ้ของอเมริกา หรือชัยชนะของเวียดนามแต่มันคือ “การเปิดโปง” ที่ไม่มีใครอยากเปิดว่าโครงสร้างที่สร้างทหารขึ้นมาอาจไม่เข้าใจสิ่งที่มันสร้างเลยด้วยซ้ำ

แนวคิดที่ได้รับจากการศึกษา Apocalypse Now

ภาพยนตร์ Apocalypse Now คือ แบบทดสอบทางจริยธรรม (moral exercise) ที่ซ่อนอยู่ภายใต้ป่าฝนในเวียดนามและเสียงใบพัดของเฮลิคอปเตอร์ ไม่ได้เพียงเล่าเรื่องภารกิจลับของนายทหารหน่วยรบพิเศษ (Special Operations Mission) หากแต่เปิดโปงสิ่งที่เกิดขึ้นในใจของทหารเมื่อคำสั่งที่ได้รับ เริ่มขัดกับสิ่งที่เขาเชื่อว่า “ถูกต้อง” หนึ่งในบทเรียนสำคัญที่สามารถนำไปใช้ในหลักสูตรของสถาบันการทหาร คือ ประเด็นด้านสภาวะทางจิตหลังการรบ หรือ PTSD (Post-Traumatic Stress Disorder) ซึ่งเป็นสภาวะที่พบได้จริงในกำลังพล โดยเฉพาะผู้ที่ผ่าน Combat Deployment มาอย่างยาวนาน อาการของผู้กองวิลลาร์ดในช่วงต้นเรื่องคือ การตื่นกลางดึก เหงื่อท่วมตัว ภาพย้อนในหัวที่ไม่รู้วันหยุด คือภาพสะท้อนของ ภาวะ hyperarousal และ emotional disassociation ที่ไม่ต่างจากทหารผ่านศึกสงครามอันแสนโหดร้าย

PTSD ไม่เพียงส่งผลต่อบุคคล หากยังส่งผลต่อความสามารถในการบังคับบัญชา (command effectiveness) และการอยู่ร่วมในหน่วย (unit cohesion) ซึ่งหากไม่มีระบบสนับสนุนทางจิตวิทยา เช่น Combat Stress Control Detachment หรือกระบวนการฟื้นฟูทางจิตก่อนกลับสู่ชีวิตพลเรือน (decompression program) จะยิ่งทำให้สภาวะนี้ทวีความรุนแรงและอาจนำไปสู่การลาออก การใช้สารเสพติด หรือแม้แต่การฆ่าตัวตาย

ในบริบทของการฝึกอบรบ ผู้นำหน่วยรบควรได้รับการฝึกให้สามารถสังเกตอาการของ PTSD และเข้าใจว่าภารกิจของพวกเขาไม่ใช่เพียงการ “ส่งทหารไปรบ” แต่รวมถึงการ “รับทหารกลับมา” ในสภาพที่ยังเป็นมนุษย์เต็มตัว นอกจากนี้ Apocalypse Now ยังสามารถนำไปใช้ใน หลักสูตรเชิงจริยธรรม (Military Ethics and Leadership) เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรบฝึกคิดวิเคราะห์สถานการณ์ที่คำสั่งขัดแย้งกับหลักคุณธรรม หรือที่เรียกว่า moral dilemma under command pressure

ยิ่งในยุคสงครามสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (Peacekeeping Operations), สงครามแบบไฮบริด (Hybrid Warfare), หรือปฏิบัติการจิตวิทยา (Psychological Operations: PSYOP) ผู้นำหน่วยจำเป็นต้องตัดสินใจในพื้นที่สีเทาอยู่เสมอ การฝึกยิ่งให้แม่นยำเพียงอย่างเดียวจึงไม่พอ หากไม่รู้จักการ

“ควบคุมสภาวะภายในจิตใจ” และ “อ่านความคิดของตัวเอง และผู้ใต้บังคับบัญชา”

Apocalypse Now ยังแสดงให้เห็นว่า “ความเจ็บ” ของทหารในหลายฉากไม่ว่าจะเป็นตอนผู้กองวิลลาร์ดนั่งอ่านแฟ้มข่าวกรอง หรือตอนเขาลงมือสังหารผู้การเคิร์ดซ์ คือความเจ็บที่อัดแน่นไปด้วยคำถามทางจริยธรรมที่ไม่มีในคู่มือใด ๆ ของ Field Manual (FM) ตามคำกล่าวของผู้การเคิร์ดซ์ ที่พูดไว้ในช่วงท้าย ของเรื่อง ในฉากบทสนทนาระหว่างผู้การเคิร์ดซ์กับผู้กองวิลลาร์ด ณ “อาณาจักรในป่า”

ผู้การเคิร์ดซ์ ที่พูดไว้ในช่วงท้าย ของเรื่อง ในฉากบทสนทนาระหว่างผู้การเคิร์ดซ์กับผู้กองวิลลาร์ด ณ “อาณาจักรในป่า”

ซึ่งไม่มีใครควบคุมเขาได้อีกแล้ว: “We train young men to drop fire on people, but their commanders won’t allow them to write ‘fuck’ on their airplanes because it’s obscene.” — Colonel Kurtz, *Apocalypse Now* (1979), Scene: Temple Compound Monologue “เราฝึกเด็กหนุ่มให้สังหารผู้คนได้ แต่ผู้บังคับบัญชากลับไม่ยอมให้เขาเขียนคำหยาบบนเครื่องบิน เพราะนั่นดูไม่เหมาะสม” เป็นภาพยนตร์ที่ดี ที่นักการทหารควรรับชม และคิดตามว่า บางทีความโหดร้ายก็ได้ผลดีกว่า การมีมนุษยธรรม แต่จะยั่งยืนหรือไม่ บางครั้งตลอดทั้งชีวิตก็ยังไม่อาจสรุปได้ และทำให้ทหารได้ถูกคิดวาระหว่าง “คำสั่ง (ORDER)” กับ “มโนสำนึก (SELF CONSCIOUSNESS)” เราจะยึดถือสิ่งใด เมื่อเราต้องเลือกระหว่าง “วินัยทหาร” กับ “ความรู้สึกกับผิดชอบชั่วดี” ของทหารแต่ละนาย ซึ่งอาจแตกต่างกัน จึงต้องย้อนกลับมามองว่า “เราจะไปเพราะอะไร?” เพราะสิ่งนั้นจะทำให้เราแตกต่างจาก “นักรบรับจ้าง”...

พ.อ.อรรถพร ประชาณุกุล

อจ.สยผ.วทบ.

อ้างอิง :

- คอปโปลา, ฟรานซิส ฟอร์ด (ผู้กำกับ). (1979). *Apocalypse Now* [ภาพยนตร์]. ยูไนเต็ต อาร์ติสต์ สืบค้นจาก: <https://www.imdb.com/title/tt0078788/>
- *Heart of Darkness: A Filmmaker's Apocalypse*. (1991). สารคดีเกี่ยวกับเบื้องหลังการสร้างภาพยนตร์ *Apocalypse Now* สืบค้นจาก: <https://www.imdb.com/title/tt0102015/>
- *The Atlantic*. (14 สิงหาคม 2019). *Apocalypse Now* คือภาพยนตร์ที่สะท้อนและตั้งคำถามต่ออำนาจของอเมริกา สืบค้นจาก <https://www.theatlantic.com/entertainment/archive/2019/08/apocalypse-now-final-cut-american-power/595135/>
- คณะบรรณาธิการ *History.com*. (28 กุมภาพันธ์ 2020). สงครามเวียดนาม สืบค้นจาก <https://www.history.com/topics/vietnam-war/vietnam-war-history>
- *The Guardian*. (13 สิงหาคม 2019). *Apocalypse Now* ของฟรานซิส ฟอร์ด คอปโปลา: เหนือจริงกลางป่าดิบ สืบค้นจาก <https://www.theguardian.com/film/2019/aug/13/apocalypse-now-coppola-final-cut>

ท่านสามารถสืบค้นข้อมูลย้อนหลังได้ โดยการสแกน QR Code

